

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 9 czerwca 1948 r.

w sprawie nadania statutu Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu.

Na podstawie art. 34 ustawy z dnia 21 maja 1948 roku o Centralnym Związku Spółdzielczym i centralach spółdzielni (Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 199) — Rada Ministrów nadaje Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu statut, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

Statut podlega ogłoszeniu w Monitorze Polskim, Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej.

PREZES RADY MINISTRÓW Józef Cyrankiewicz

Załącznik do uchwały Rady Ministrów
z dnia 9 czerwca 1948 r.

STATUT CENTRALNEGO ZWIĄZKU SPÓLDZIELCZEGO

W S T Ę P

Demokracja Ludowa zlamala polityczne i ekonomiczne panowanie wielkiego kapitału i obszarnictwa, stworzyła najgomyślniejsze warunki dla rozwoju wszystkich form ruchu wyzwolenieckiego mas pracujących, a więc również dla rozwoju ruchu spółdzielczego, który w warunkach władzy ludowej stanowi najlepszą formę powiązania drobnotowarowej gospodarki chłopskiej i rzemieślniczej z planową gospodarką państwa, stanowi niezastąpiony instrument walki ze spekulacją o podniesienie poziomu życiowego mas robotniczych i chłopskich, stanowi wielką szkołę społecznego gospodarowania, ułatwiający ewolucyjne przejście ku wyższym formom ustrojowym.

Uwzględniając postulaty organizacji spółdzielczych oraz dążąc do zabezpieczenia prawidłowego i wszechstronnego rozwoju spółdzielczości, dla zharmonizowania działalności branżowych central spółdzielczych z państwowym planem gospodarczym, do utrwalenia zasady jednolitości ruchu spółdzielczego — Rada Ministrów nadaje Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu, utworzonemu ustawą dnia 21 maja 1948 r. następujący statut:

I. Nazwa, charakter i siedziba.

§ 1. Centralny Związek Spółdzielczy, zwany w dalszym ciągu „Związkiem”, działa na mocy ustawy o Centralnym Związku Spółdzielczym i centralach spółdzielni z dnia 21 maja 1948 roku (Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 199). Związek jest osobą prawną prawa publicznego, Związek ma prawo używania owalnej pieczęci z godłem państwowym po środku i z napisem: „Centralny Związek Spółdzielczy”.

§ 2. Siedzibą Związku jest miasto stołeczne Warszawa. Związek działalnością swą obejmuje obszar Państwa Polskiego.

II. Cel i zakres działania

§ 3. Związek, jako naczelna organizacja ruchu spółdzielczego w Polsce, ma na celu rozwój spółdzielczości, a w szczególności inicjowanie, rozpowszechnianie i doskonalenie pracy spółdzielni.

§ 4. Do zakresu działalności Związku należy:

- a) reprezentowanie polskiego ruchu spółdzielczego w kraju i wobec zagranicy;
- b) wykonywanie funkcji przewidzianych dla naczelnych organów spółdzielczości w przepisach o planowej gospodarce narodowej i innych ustawach;
- c) powoływanie, wydawanie oświadczeń o celowości, zatwierdzanie statutów i ich zmian, nadzorowanie oraz rozwiązywanie central spółdzielni;
- d) ustalanie wytycznych i koordynowanie prac central spółdzielni i spółdzielczo - państwowych w zakresie działalności rewizyjnej, organizacyjnej, szkoleniowej i propagandowej;
- e) prowadzenie rewizji central spółdzielni i rewizji sprawdzającej (superrewizji) spółdzielni oraz rewizji central spółdzielczo-państwowych w zakresie wymienionym w punkcie d);
- f) prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i czuwanie nad szkoleniem pracowników spółdzielczych;
- g) określanie i nadawanie uprawnień rewizyjnych rewidentom oraz czuwanie nad ich poziomem fachowym i etycznym;
- h) ustalanie wysokości świadczeń spółdzielni i central na rzecz Związku oraz spółdzielni na rzecz central, jak również ustalanie sposobu ściągania i podziału tych świadczeń;
- i) opracowywanie i opiniowanie projektów aktów ustawodawczych i rozporządzeń mających znaczenie dla spółdzielczości;
- j) prowadzenie prac naukowo-badawczych z zakresu spółdzielczości;
- k) sprawowanie nadzoru nad działalnością instrukcyjną i szkoleniową przedsiębiorstw państwowo-spółdzielczych na odcinku prac ze spółdzielniami;
- l) prowadzenie innych prac przewidzianych przepisami ustaw i rozporządzeń dotyczących spółdzielczości.

§ 5. Dla realizacji zadań wymienionych w § 4, w zakresie działalności społeczno-wychowawczej i rewizyjnej. Związek jest powołany w szczególności do:

- a) ustalania wytycznych działalności społeczno-wychowawczej i propagandowej, prowadzonej przez spółdzielnie i centrale;
- b) podejmowania we własnym zakresie czynności propagandowych dotyczących całego ruchu spółdzielczego;
- c) podejmowanie wszelkich czynności, zmierzających do podniesienia kwalifikacji fachowych i etycznych pracowników spółdzielczych;
- d) prowadzenia akcji wydawniczej w zakresie książek, czasopism spółdzielczych i druków technicznych;
- e) zawieszanie w czynnościach członków Zarządu central, a nadto zatwierdzanie członka zarządu centrali, pełniącego funkcje kierownika wydziału rewizyjnego;
- f) rozstrzygnięcia odwołań od decyzji centrali w wypadku odmowy wydania oświadczenia o celowości;
- g) ustalania wymogów, jakim powinny odpowiadać protokoły rewizji, aby posiadały w postępowaniu sądowym moc dowodu;
- h) rozstrzygnięcia wniosków wniósłowej centrali o rozwiązaniu spółdzielni;

§ 6. Dla realizacji zadań wymienionych w § 4 w zakresie koordynacji organizacyjnej i gospodarczej, Związek jest powołany w szczególności do:

- a) ustalania wytycznych w zakresie doskonalenia organizacji i metod pracy w spółdzielniach i centralach spółdzielni;
- b) ustalania w ramach planu państwowego wytycznych w zakresie racjonalnego kształtowania sieci spółdzielni oraz sieci oddziałów i zakładów central spółdzielni;
- c) ustalania wytycznych w zakresie pracy i płacy w spółdzielczości, oraz szczegółowych norm wynagrodzenia za pracę członków władz centrali spółdzielni i spółdzielni;
- d) zatwierdzania, na wniosek właściwych central, statutów wzorcowych dla poszczególnych typów spółdzielni;
- e) ustalania wytycznych w sprawie prowadzenia przez spółdzielnie rejestru członków prowadzenia centralnego rejestru spółdzielni;
- f) ustalania wytycznych w zakresie prac statystycznych, prowadzonych w spółdzielczości;
- g) udzielania spółdzielniom i centralom spółdzielni porad i instrukcji w zakresie prawnym i podatkowym;
- h) czuwanie nad ubezpieczeniem mienia instytucji spółdzielczych.

III. Członkowie

§ 7. Członkami Związku są wszystkie centrale spółdzielni i spółdzielczo-państwowe oraz zrzeszone w nich spółdzielnie.

Spółdzielnie i ich centrale stają się członkami Związku z chwilą uzyskania oświadczenia o celowości i wpisania do rejestru spółdzielni.

Centrale spółdzielczo-państwowe stają się członkami Związku z chwilą wydania przez Ministra Przemysłu i Handlu zarządzenia o ich utworzeniu.

Centrale i spółdzielnie przestają być członkami Związku z chwilą wykreślenia z rejestru spółdzielni.

§ 8. Członkowie Związku mają prawo:

- a) brania udziału przez swoich przedstawicieli w wojewódzkich zjazdach Związku i Krajowym Kongresie Spółdzielczym;
- b) zgłaszania wniosków i głosowania na powyższych zgromadzeniach;
- c) korzystania z pomocy i urządzeń Związku;
- d) odwoływania się od decyzji central we wszystkich sprawach, gdy odwołanie tego rodzaju przewidują ustawy i statuty central spółdzielczych.

Centrale i spółdzielnie będące w stanie likwidacji, nie mają uprawnień, wymienionych w pkt. a) i b).

§ 9. Członkowie Związku mają obowiązek:

- a) przestrzegania w swej działalności postanowień niniejszego statutu oraz wydanych na jego podstawie regulaminów;
- b) wykonywania uchwał i założeń władz Związku;
- c) poddawania się rewizji i rewizji sprawdzającej (superrewizji);
- d) uiszczenia świadczeń ustalonych przez Związek.

IV. Władze Związku

§ 10. Centralnymi władzami Związku są:

- a) Krajowy Kongres Spółdzielczy;
- b) Naczelna Rada Spółdzielcza;
- c) Zarząd Centralnego Związku Spółdzielczego.

A. Krajowy Kongres Spółdzielczy

§ 11. Krajowy Kongres Spółdzielczy jest naczelną władzą Związku. Krajowy Kongres Spółdzielczy jest zwoływany raz na trzy lata przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 12. Do kompetencji Krajowego Kongresu Spółdzielczego należą:

- podjęcie uchwał ramowych w sprawach dotyczących spółdzielczości;
- zatwierdzenie sprawozdania z działalności Związku;
- wybór członków Naczelnej Rady Spółdzielczej;
- zmiana statutu Związku;
- uchwalenie regulaminu Kongresu i Naczelnej Rady Spółdzielczej.

§ 13. Delegatami na Krajowy Kongres Spółdzielczy są:

- przedstawiciele spółdzielni, wybrani na wojewódzkich zjazdach Związku;
- przedstawiciele central spółdzielni i spółdzielczo-państwowych, po trzech z każdej centrali, wyznaczeni przez rady nadzorcze central;
- dwóch przedstawicieli Komisji Centralnej Związków Zawodowych;
- dwóch przedstawicieli Związku Samopomocy Chłopskiej;
- dwie przedstawicielki Ligi Kobiet.

Delegaci wymienieni w pkt. c), d), e) są wyznaczeni przez swoje władze;

Każdy delegat na Krajowy Kongres Spółdzielczy ma jeden głos. Ponadto mogą brać udział w Kongresie — głosem doradczym:

- członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej;
- członkowie Zarządu Związku;
- prezesi rad nadzorczych i członkowie zarządów central.

§ 14. O terminie zwołania Krajowego Kongresu Spółdzielczego zawiadania Naczelna Rada Spółdzielcza wszystkich delegatów przynajmniej na 14 dni przed terminem, podając porządek obrad.

§ 15. Uchwały Krajowego Kongresu Spółdzielczego zapadają zwykłą większością głosów z wyjątkiem uchwały o zmianie statutu, która zapada większością 3/5 głosów i wymagają do swej ważności obecności co najmniej połowy delegatów.

Krajowy Kongres Spółdzielczy otwiera Prezes Naczelnej Rady Spółdzielczej, który zarządza i przeprowadza wybór przewodniczącego i asesorów oraz sekretarzy w liczbie przewidzianej przez regulamin.

§ 16. Na żądanie połowy ogólnej liczby central lub 1/10 ogólnej ilości członków Związku Naczelna Rada Spółdzielcza zwołuje Nadzwyczajny Kongres Spółdzielczy w ciągu 30 dni, licząc od dnia złożenia takiego żądania na piśmie, które powinno zawierać projektowany porządek obrad.

Nadzwyczajny Kongres Spółdzielczy może być zwołany również na podstawie uchwały, powziętej przez Naczelną Radę Spółdzielczą na wniosek Zarządu.

B. Naczelna Rada Spółdzielcza.

§ 17. Naczelna Rada Spółdzielcza jest władzą uchwalającą i nadzorczą Związku. Członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej są wybierani na trzy lata. Posiedzenia Naczelnej Rady Spółdzielczej zwołuje jej prezes co najmniej raz na kwartał.

§ 18. Do kompetencji Naczelnej Rady Spółdzielczej należą:

- podjęcie uchwał w sprawach wymienionych w §§ 4, 11 i 16;
- powoływanie i rozwiązywanie central spółdzielni oraz mianowanie pierwszej Rady Nadzorczej nowopowstałej centrali spółdzielni;
- ustanawianie składu liczebnego, powoływanie, zawieszanie w czynnościach i zwalnianie prezesa i członków Zarządu oraz ustalanie ich wynagrodzenia;
- nadzór nad działalnością Zarządu, zatwierdzenie sprawozdań z działalności Zarządu, bilansu, planu pracy i rocznego budżetu oraz uchwalenie regulaminu Zarządu i struktury wewnętrznej Związku;
- uchwalenie decyzji Zarządu w sprawie zawieszania w czynnościach członków Zarządu central spółdzielni;
- sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich rad Związku;
- zwoływanie walnego zgromadzenia centrali, o ile władze centrali zamierzają wykonać w tym względzie swoich obowiązków statutowych;
- określanie najwyższej sumy zobowiązań jakie Zarząd może zaciągnąć w imieniu Związku;
- upoważnianie Zarządu do obciążania i zbywania nieruchomości;
- rozstrzyganie odwołań spółdzielni od orzeczenia Zarządu w sprawie rozwiązania spółdzielni;
- uchwalanie na wniosek Zarządu uchwał wojewódzkich zjazdów Związku oraz Krajowych Zjazdów Central w wypadku, gdy te uchwały naruszają przepisy ustaw;
- zatwierdzenie decyzji Zarządu o powoływanu i odwoływaniu pełnomocników Związku.

§ 19. W skład Naczelnej Rady Spółdzielczej wchodzi:

- 24 — 30 członków i 6 — 8 zastępców, wybranych przez Krajowy Kongres Spółdzielczy z uwzględnieniem stosunkowej reprezentacji poszczególnych typów spółdzielni;
- po 1 przedstawicieli każdej centrali spółdzielni i spółdzielczo-państwowej;
- po 1 przedstawicieli Centralnej Komisji Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej i Ligi Kobiet.

Członków wymienionych w pkt. b) delegują Rady Nadzorcze central, a wymienionych w pkt. c) odnośnie ich władze.

Ponadto w skład Naczelnej Rady Spółdzielczej wchodzi jako członkowie z głosem doradczym przedstawiciele Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Apropriacji, Obrony Narodowej, Sprawiedliwości, Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Pracy i Opieki Społecznej, Oświaty, Zegluga i Leśnictwa jak również przedstawiciel Centralnego Urzędu Planowania. Każde z Ministerstw deleguje po 1 przedstawicieli.

§ 20. W obradach Naczelnej Rady Spółdzielczej biorą udział z głosem doradczym członkowie Zarządu i delegowani przez Zarząd pracownicy Związku.

§ 21. Naczelna Rada Spółdzielcza wyłania spośród swoich członków mających głos decydujący, Prezydium, składające się z prezesa, trzech jego zastępców i sekretarza. Naczelna Rada Spółdzielcza może przelać część swoich uprawnień na Prezydium, z wyjątkiem uprawnień wymienionych w § 18, pkt. c), d), e), f).

Sposób urzędowania i zakres kompetencji Prezydium określili regulamin zatwierdzony przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 22. Do ważności uchwał Naczelnej Rady Spółdzielczej potrzeba obecności co najmniej połowy liczby członków mających głos decydujący. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos Prezesa.

§ 23. Członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej nie mogą być pracownikami Związku.

Za udział w posiedzeniach otrzymują oni zwrot kosztów przejazdu i diety, których wysokość ustali Naczelna Rada Spółdzielcza.

§ 24. Członek Naczelnej Rady Spółdzielczej traci swój mandat w razie opuszczenia bez usprawiedliwienia trzech kolejnych posiedzeń Rady. Na jego miejsce Naczelna Rada Spółdzielcza powołuje jednego z zastępców.

C. Zarząd.

§ 25. Zarząd jest władzą wykonawczą Związku powoływaną przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 26. Zarząd prowadzi wszystkie sprawy Związku w granicach ustalonych przez statut oraz regulamin uchwalony przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

W szczególności do zakresu czynności Zarządu należą:

- wykonywanie nadzoru nad centralami spółdzielni;
- prowadzenie rewizji central spółdzielni i rewizji sprawozdań (superrewizji) spółdzielni oraz rewizji central spółdzielczo-państwowych w zakresie działalności rewizyjnej, organizacyjnej, szkoleniowej i propagandowej;
- sprawowanie nadzoru nad działalnością instrukcyjną i szkoleniową przedsiębiorstw państwowo-spółdzielczych na odcinku prac ze spółdzielni;
- reprezentowanie ruchu spółdzielczego w kraju i wobec zagranicy;
- przedstawianie właściwemu Ministrowi projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących spółdzielczości oraz składanie Ministrowi Sprawiedliwości wniosków w zakresie wyjaśnienia wątpliwych kwestii prawnych przez orzeczenie Sądu Najwyższego;
- ustalanie wytycznych dla działalności organizacyjnej spółdzielni i central;
- stawianie wniosków na Krajowy Kongres Spółdzielczy i na posiedzenia Naczelnej Rady Spółdzielczej;
- mianowanie terenowych delegatów Związku;
- przyjmowanie i zwalnianie pracowników Związku;
- wydawanie instrukcji i regulaminów pracy wewnętrznej Związku;
- prawo zawieszania w czynnościach członków Zarządu centrali spółdzielni na podstawie przeprowadzonego dochodzenia, w wypadku jeśli ich działalność przynosi szkodę gospodarce narodowej, lub w razie niewypelnienia przez nich obowiązków wynikających z ustaw, statutów lub uchwał Związku;
- prawo rozwiązywania spółdzielni na wniosek właściwej centrali, jeżeli działalność spółdzielni wykazuje poważne uchybienia przeciwko obowiązującym przepisom lub statutom, a spółdzielnia nie usunie ich w terminie określonym przez organ rewizyjny właściwej centrali lub jeżeli spółdzielnia jest od roku nieczynna;
- powoływanie i odwoływanie pełnomocników Związku;
- składanie oświadczeń woli w imieniu Związku.

§ 27. Oświadczenie woli w sprawach majątkowych składa w imieniu Związku prezes Zarządu wzgl. jego zastępca łącznie z jednym z członków Zarządu.

§ 28. W ciągu 7 dni od podjęcia decyzji w sprawie zawieszania w czynnościach członka Zarządu centrali spółdzielni, Zarząd zawiadamia o decyzji Naczelną Radę Spółdzielczą, która może ją uchylić w terminie 3 miesięcy od zawiadomienia.

Decyzja Zarządu winna być wyrażona w piśmie z uzasadnieniem. Decyzja nie uchylona w terminie trzech miesięcy staje się prawomocną, a zawieszony w czynnościach członek Zarządu Centrali Spółdzielni zostaje zwolniony.

W razie uchylenia decyzji Zarządu zawieszony w czynnościach członek Zarządu centrali spółdzielni wchodzi z powrotem w swe dotychczasowe prawa i obowiązki.

§ 29. Orzeczenie o rozwiązaniu doręcza się spółdzielni, która może wnieść odwołanie do Naczelnej Rady Spółdzielczej w ciągu 14 dni od doręczenia orzeczenia. Prawomocne orzeczenie o rozwiązaniu spółdzielni stanowi podstawę do dokonania w rejestrze spółdzielni odpowiednich wpisów.

§ 30. Zarząd działa kolegialnie. Pracami Zarządu kieruje Prezes. Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków z wyjątkiem uchwał dotyczących § 26 punkty l) i j), które zapadają bezwzględną większością głosów pełnej liczby członków Zarządu.

Zarząd działa na zasadzie regulaminu zatwierdzonego przez Naczelną Radę Spółdzielczą. Regulamin ten określi jakie uprawnienia może Zarząd przelać na prezesa, lub na część członków Zarządu. W posiedzeniach Zarządu może uczestniczyć z głosem doradczym prezes Naczelnej Rady Spółdzielczej, upoważnieni przez Zarząd pracownicy Związku oraz zaproszeni prezosi centrali spółdzielni.

§ 31. Delegat Związku nadzoruje w terenie działalność spółdzielni oraz agend terenowych centrali spółdzielni. Ponadto prowadzi on prace zlecone przez Zarząd oraz ustalone regulaminem wewnętrznym.

V. Wojewódzkie zjazdy i rady Związku

§ 32. Wojewódzki zjazd Związku jest przedstawicielstwem spółdzielni mających swą siedzibę na terenie danego województwa.

§ 33. W wojewódzkim zjeździe Związku biorą udział przez swoich przedstawicieli spółdzielnie, mające swą siedzibę na terenie województwa oraz odpowiedzialny oddział terenowy centrali spółdzielni i spółdzielczo-państwowych.

Spółdzielnia przysługująca na wojewódzkim zjeździe Związku tyle głosów, ile posiadała w końcu ostatniego półrocza kalendarzowego pełnych pięćsetek członków. Spółdzielnia, której liczba członków nie przekracza pięćset — przysługuje 1 głos.

Spółdzielnia deleguje na wojewódzki zjazd Związku tylu przedstawicieli, ile przysługuje jej głosów.

Każdy przedstawiciel ma 1 głos. Uprawnienia do głosowania nie można przekazać w drodze pełnomocnictwa. Jeżeli spółdzielnia przysługująca więcej niż 10 głosów, jeden przedstawiciel łączy głosy w ten sposób, że pierwsze 10 głosów reprezentuje 10-ciu przedstawicieli, a każde dalsze pełne 10 głosów reprezentuje 1 przedstawicieli.

Oddziały terenowe centrali spółdzielni i spółdzielczo-państwowych delegują na zjazd po 1 przedstawicieli, z których każdy ma prawo do 1 głosu.

§ 34. Wojewódzki zjazd Związku zbiera się najpóźniej na dwa miesiące przed terminem zwołania Krajowego Kongresu Spółdzielczego.

§ 35. Wojewódzki zjazd Związku wybiera spośród delegowanych na zjazd przedstawicieli spółdzielni — delegatów na Krajowy Kongres Spółdzielczy w ilości równąjącej się sumie głosów, przysługujących spółdzielniom podzielonej przez 50.

§ 36. Wojewódzki zjazd Związku wybiera spośród delegowanych na zjazd przedstawicieli spółdzielni — członków wojewódzkiej rady Związku. Ponadto zjazd działa w sprawach przekazanych mu przez Związek.

§ 37. Wojewódzka Rada Związku reprezentuje spółdzielnie, mające siedzibę na terenie województwa, wydaje opinię w kwestiach dotyczących tych spółdzielni oraz załatwia sprawy przekazane jej przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 38. Regulamin wojewódzkich zjazdów i rad Związku zatwierdza Naczelna Rada Spółdzielcza.

VI. Fundusze i rachunkowość.

§ 39. Związek opiera swą działalność na budżecie zatwierdzonym przez Naczelną Radę Spółdzielczą. Rokiem obrachunkowym jest rok budżetowy Państwa.

§ 40. Wpływy Związku pochodzą ze świadczeń spółdzielni i central, opłat za specjalne czynności Związku, dochodów z majątku Związku, dotacji i zapisów.

Ponadto na podstawie ustaw, uchwał Krajowego Kongresu Spółdzielczego lub Naczelnej Rady Spółdzielczej mogą być tworzone fundusze specjalne dla określonych zadań i określonych wpływów administrowane na podstawie osobnych regulaminów.

Regulamin administrowania i użytkowania funduszy specjalnych zatwierdza Naczelna Rada Spółdzielcza.